

Búcsú Tamás Attilától

Sokunk számára más lett, kevesebb lett nélküle a város. Már néhány éve, amikor től a betegség mindinkább megvonta erejét, s egyre kevesebbet láttuk, egyre ritkábban találkozhattunk vele legendás nagy sétái alkalmával. Ha csak tehette, gyalog járt az egyetemre, s mint egyszer elárulta: a séta, a gyaloglás még pesti, ifjúkori szokásaként maradt meg a merengés, a gondolkodás, a napi számvetés keretében. Így indult el kamaszként szeretett költője, József Attila ferencvárosi nyomait kutatva, egy egész életen át megértési feladatot adó versein magában tűnődve, így csatlakozott egy enyhe őszi délutánon az egyetemisták eufórikus menetéhez, megsejtve a keserű vereséget, így sétált Szegeden a Tisza-parton, így emlékezett meg titokban az eltiport prágai tavaszról, s így: figyelmesen, fürkészőn járt-kelt a debreceni Nagyerdőn. Tán szebb és izgalmasabb helyekről jött, de becsülte a várost, ahol nyugalomra és barátokra talált. Nem bolyongott, nem téblábolt, a rá jellemző konoksággal, céltudatosan járt a világban. Egyetemistaként egyszer csatlakoztam hozzá. Nehéz volt vele felvenni a lépést, nehéz volt vele szóba elegyedni. Tartózkodó volt és tapintatos, nem tartozott azok közé, akik erőltették a fölszínis ismeretségeket és a tartalmatlan csevegést, de annál inkább kedvelte az elmélyült eszmecserét. Csak akkor szólt, ha érdemben szólhatott. Komolyságot, teljesítményt várt el ekkor is, magától és a másiktól. Még a gyakori tréfálkozásnak is ez adta a háttérét. Ezekben a beszélgetésekben minden megnőtt, csak a magunk fontosságának hiú tudata csökkent. Ilyenkor nem oktatott, de erre tanított.

Tamás Attila által több lett a tudomány. A marxizmus klasszikusainak valóságos ismeretén is alapuló műveltsége, az egyedi gondolkodásforma megtalálásának igénye miatt a fiatal irodalmár – az ötvenes évek levegőtlen présében – nagy kockázatokat vállaló útkeresése során arra törekedett, hogy megtalálja a művészetértés méltóbb, komplexebb változatait. A nehezebb utat választotta, amikor váltig ragaszkodott az irodalomértelmezés elméleti megalapozásához, az interpretáció lehetséges kontextusainak bővítéséhez. A kor uralkodó irodalomértelmezési gyakorlatával szemben a műalkotás üzenetének megfejtését egységben látta a formai közvetítés rendszerével. Így lett Arany, Ady és József Attila költői világgépeinek egyik legjobb ismerője és magyarázója. Kezdeményezője és alakítója volt annak a hatvanas évek elejétől-közepétől kibontakozó irodalmi diskurzusnak, amely sokat tett a művészi értékek eminensen esztétikai elfogadtatásáért. Töretlen szakmai kíváncsisággal és bámulatos felkészültséggel vetett számot a lírai műalkotás sajátosságai és az irodalmi érték mibenlétével, a stílusirányzatok sorával és a magyar modernség értelmével. Részleteiben is kidolgozott, árnyalt képet adott a huszadik századi magyar irodalomról, az említetteken túl és mások mellett Babits, Kosztolányi, Radnóti, Weöres Sándor és Illyés Gyula műveiről. Általa jobban értjük valamennyijük írásművészetét. Általa jobban értjük magunkat. Kifinomult, gondolatébresztő verselemzéseit most is idézik, használják a költészet legfiatalabb kutatói is.

Példásan elfogulatlan és előzékeny kutató és tanár volt. Nem a gyors tetszés kiváltása vezette. Önmagát háttérbe vonó szemérmességgel és makulátlan módszerességgel adott elő: a tárgy szeretete és a tudás méltánylása ösztönözte. Hallgatói – Szegeden, Debrecenben és Bécsben – megtanulták becsülni ezt a szikár, szigorú tanítási módot. Mesélik, hogy amikor utoljára tartotta meg a József Attiláról szóló speciálkollégiumát, egy hirtelen kitörő zivatar az egész épületben áramszünetet okozott. Estvéli kurzusról lévén szó, a kis gyülekezetre teljes sötétség borult. Az érthető riadalmat az előadó azzal hidalta át, hogy higgadtan tovább folytatta előadását. Egy este a debreceni egyetemen: elkezdett az eső esni, de mintha mind egy volna, el is állt, s a szemináriumban a kényszerűen jött, órányi sötétben, immár semmitől sem zavartatva, *valahol belül gyújtva fényt*, Tanár Úr arról beszélt, akiről a legjobban szeretett.

Ahogy egy pályatársa jellemezte: életműve módszeres előrehaladással, következetes belső logikával bontakozott ki. Eleven és saját kérdések vezették. A kötelesség és a pontosság embere volt, lehetett bár nevelő vagy középiskolai tanár, egyetemi oktató, szerkesztő, rektorhelyettes, az *Alföld* hűséges szerzője vagy önkormányzati képviselő. Az ügyek és értékek mellett habozás nélkül, bátran és határozottan állt ki, s leginkább csak akkor pihent, ha a Balatonon könnyű szélben vitorlázhatott. Féltve őrzött szellemi függetlenségét fel nem adta semmiért. Kevesebb elismerésben részesült, mint amit megérdemelt volna, de nekünk nagy adomány volt, hogy ismerhettük, hogy tanulhattunk tőle. Attila, többet adott, mint kaptál és semmit sem pazaroltál el. Nyugodj békében, Isten veled!

SZIRÁK PÉTER

Főszerkesztő és felelős kiadó: ACZÉL GÉZA

Kiadja az Alföld Alapítvány megbízásából az Alföld szerkesztősége

Tipográfia: Kass János

Szedés, tördelés: Alföld szerkesztősége. Nyomás: PIREHAB Nonprofit Kft. Nyomdaüzeme, Debrecen

Felelős vezető: Becker Norbert vezérigazgató

Index: 25 901 ISSN: 0401—3174

Szerkesztőség és kiadóhivatal: 4024 Debrecen, Piac u. 68. Telefon és fax: (52) 412-626 — Postafiók száma: 4001 Debrecen 144. — Kéziratot nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. — Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág. Előfizethető közvetlen a postai kézbesítőknél, az ország bármely postáján, Budapesten a Hírlap Ügyfélszolgálati Irodákban és a Központi Hírlap Centrumnál (Bp., VIII. ker. Orczy tér 1. tel.: 06 1/477-6300; postacím: Bp., 1900). További információ: 06 80/444-444; hirlapelofizetes@posta.hu — Évi előfizetés 7200 Ft, félévi 3600 Ft. — Befizetéskor minden esetben kérjük feltüntetni az *Alföld* irodalmi, művészeti és kritikai folyóirat nevét.